

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מלך המשיח מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

משיחות ש"פ שופטים, ז' אלול ה'תנש"א

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה
הי' תהא שנת עצמות טובה
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד

פתח דבר

בזה הננו מוציאים לאור קונטרס משיחות ש"פ שופטים, ז' אלול שנה זו.

מערכת „אוצר החסידים”

י"א אלול, ה'תנש"א (ה'תהא שנת אראנו נפלאות)
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א
ברוקלין, נ"י.

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכי"ר

יה"ר שיראה רוב נחת מבניו – התמימים בפרט,
משלוחיו, חסידיו וכלל ישראל – בכלל
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו הק'
ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל
בגאולה האמיתית והשלימה
נאו תיכף ומי"ד ממ"ש!

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד!

בס"ד. משיחות ש"פ שופטים, ז' אלול ה'תנש"א

ב. וועט מען עס פארשטיין בהקדים כמה דיוקים אין דעם לשון היעוד:

א) אין דעם ציווי בפרשתנו שטייט „שופטים ושוטרים תתן לך“, משא"כ אין דעם לשון היעוד שטייט נאָר „ואשיבה שופטים“, און עס ווערט ניט דערמאָנט שוטרים. ולאידך: קומט צו דער לשון וענין „ויעציד“.

ב) וואָס זיינען די צוויי ענינים פון „שופטיך“ און „ויעציד“?

ג) פאָרוואָס שטייט באַ „שופטיך“ דער וואָרט „כבראשונה“, און באַ „ויעציד“ – „ככתחלה“?

ד) דער דיוק „שופטיך“ און „ויעציד“ בלשון נוכח (ניט ווי בפרשתנו – „שופטים ושוטרים“ סתם (אע"פ וואָס דערנאָך שטייט „תתן לך“)).

ג. ויש לומר דער ביאור בזה:

דער אונטערשייד צווישן שופטים און שוטרים איז – בלשון רש"י: „שופטים – דיינין הפוסקים את הדין, ושוטרים – ה' רודין את העם אחר מצותן שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט“¹⁰. דאָס הייסט, אַז די שוטרים איז ענינים צו כופה און מכריח זיינן די אנשי

א. בשייכות מיט דעם ציווי אין היינטיקער פרשהי „שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך“, איז דאָ דער יעוד פון דעם נביא הגאולה: „ואשיבה שופטיך כבראשונה ויעציד ככתחלה“, און ווי מ'זאָגט עס אויך אין דער תפלה בכל יום (מימי החול): „השיבה שופטינו כבראשונה ויעצינו ככתחלה“.

וע"פ המדובר כמה פעמים ובפרט ל-אחרונה – וועגן דער הכרזה והודעה פון כ"ק מ"ח אדמו"ר נשיא דורנו: „לאלתר לתשובה (ובמילא איז) לאלתר לגאולה“, אַז מ'האָט שוין אַלץ פאָרענדיקט, אויך דער „צופוצן די קנעפּ“⁵, און עס דאָרף נאָר זיין „עמדו' הכן כולכם“ – און דאָס האָט מען שוין אויך פאָרענדיקט – אויף צו מקבל זיין פני משיח צדקנו תיכף ומיד ממש – איז פאָרשטאַנדיק, אַז מ'האָלט שוין איצטער באַ דעם זמן פון קיום היעוד „ואשיבה שופטיך גו' ויעציד“⁸, און נאָכ-מער: ככתחילה: מ'האָט שוין די התחלה דערפון, כדלקמן.

- 1) בתחילתה.
- 2) ישע"א, כו.
- 3) ברכה היא תפילת העמידה.
- 4) „קול קורא“ ב„הקריאה והקדושה“ (סיון-תמוז תש"א. אלול תש"ב) – נדפסו באגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ח"ו ע' תל ואילך.
- 5) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.
- 6) אגרות-קודש שלו ח"ד ע' רעט. וש"נ.
- 7) ראה „היום יום“ ט"ו טבת. ובכ"מ.
- 8) ראה פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ"א מ"ג, דמשמע שם „ואשיבה שופטיך גו' הי' עוד „לפני בוא המשיח“ וכהסיוס בכתוב זה „אחרי כן יקרא לך עיר הצדק גו'“. וראה לקו"ש ח"ט ע' 105 הערה 74.

ענטפערט אַז „אנכי אנכי הוא מנחמכם“, כולל – די נחמה בכפליים (אנכי אנכי) פון דער גאולה האמיתית והשלימה.

יג. ויהי רצון, אַז דורך דער עבודה בקיום „שופטים גו' תתן לך בכל שעריך“, באופן פון „ואשיבה שופטיך גו' הנ"ל – זאָל דאָס מקויים ווערן בפועל ממש, אין „שעריך“ בארץ ישראל, און אין „שעריך“ פון דעם ביהמ"ק השלישי, וואָס „טבעו בארץ שערי“¹³⁹, און אידן דורך זייער עבודה שטעלן דאָס צוריק אויף¹⁴⁰, און צוזאָמען דערמיט איז דער בית המקדש עצמו (וואָס איז בנוי ומשוכלל למעלה¹⁴¹) יורד מלמעלה למטה, צוזאָמען מיט דער קדש הקדשים און אבן השתיבו, שממנה הושתת כל העולם כולו.

און שטייענדיק נאָך חמשה עשר באב – שמזלו ארי' 142, ר"ת (אב) אלול, ראש השנה, יוהכ"פ הושענא רבה¹⁴³ – איז מנהג ישראל צו ווינטשן יעדער איד און אַלע אידן: אַ כתיבה וחתומה טובה¹⁴⁴, וגמר חתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה, בגשמיות וברוחניות וברוחניות ובגשמיות וגם יחד, און דער אויבערשטער זאָל ממלא זיין משאלות לבב כל אחד ואחת מישראל לטוב,

ובפרט – אין קיום בקשת ותביעת כל א' מישראל: „עד מתי?!“, „השיבה שופטינו כבראשונה ויעצינו ככתחלה“, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ותיכף ומיד ממש.

- 139) מיכה ב, ט. וראה במדבר פט"ו, יג. ועוד.
- 140) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 98. ועוד.
- 141) פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.
- 142) ספר יצירה פ"ה מ"ב. רש"י ר"ה יא, ב. ועוד.
- 143) של"ה במס' ר"ה שלו (ריג, א). ועוד.
- 144) ראה דרכי חיים ושלום סתרפ"ד.

„שופטיך“, און דער „שתה“ באווייזט אויף התפשטות – כנראה בצורת האותיות ש, ת און ה – ע"ד דער ענין פון „ויעציד“.

ובהדגשה יתירה בשנה זו – הי' תהא שנת אראנו נפלאות, וואָס איז כולל אין זיך רוב האותיות פון „שתי-ה“, ובמקום פון דעם יו"ד (ה'ש"ת)¹³³ קומט דער נ"א: און אַ הכנה צו שנה הבאה – הי' תהא שנת נפלאות בינה, מיט דער מעלה פון בינה (בחי' „ויעציד“ בערך לנקודת החכמה), וואָס שרשה איז העכער פון חכמה (רא"י, אראנו)¹³⁴.

און אין דעם יאָר גופא – שטייט מען שוין בסיום השנה, אין חודש אלול – דער חודש החשבון פון שנה שעברה און חודש ההכנה פון שנה הבאה. און אין דעם חודש איז מען שוין דורך די ערשטע ז' ימים, ז' ימי ההיקף¹³⁵ (פון יום ראשון ביז יום השבת), וועלכע זיינען כולל אַלע ימי השנה (שעברה והבאה) – איז דאָס נאָכמער מתאים צו מאַכן אַ חשבון צדק און די פאָסיקע הכנות לשנה הבאה בנוגע צו דער עבודה הנ"ל פון „ואשיבה שופטיך כבראשונה ויעציד ככתחלה“.

דערצו איז שוין אויך דורך דריי (למעליותא) גאַנצע וואָכן פון די „שבעה דנחמתי“, און מ'האָלט שוין באַ דער הפטורה פון „אנכי אנכי הוא מנחמכם“¹³⁶, דער ענטפער פון דעם אויבערשטן¹³⁷ אויף דער טענה פון אידן „ותאמר ציון עזבני אד' וה' שכחני“¹³⁸, ובסגנון אחר – „עד מתי?!“ און דער אויבערשטער

- 134) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' קסט. וש"נ.
- 135) ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. הובא ונת' בד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח, תש"ד, תשי"ה. ועוד.
- 136) ישע"א, נא, יב.
- 137) ראה אבודרהם בסדר פרשיות וההפטרות בשם המדרש.
- 138) שם מט, יד.

העם אז זיי זאלן מקבל זיין דעם דין ומשפט.

עפ"ז איז פארשטאנדיק פארוואס אין דעם יעוד הגאולה שטייט נאָר, ואשיבה שופט'ן"ד" וואו ניט "שוטרים" – ווייל לעתיד לבוא ווערען נתבטל מציאות הרע"ז און דער יצר הרע¹³, וועט מען ניט דארפן אַנקומען צו שוטרים¹⁴ וואָס זאלן מכריח זיין די אנשי העם צו פאלגן די הוראות השופטים, וואָרום אַלע מענטשן וועלן פון זיך אַליין מקיים זיין די הוראות¹⁵. מ'וועט דארפן נאָר האָבן "שופטים", וועלכע זאלן פסק'נען דינים און לערנען תורה און אָנווייזן די הוראות התורה והמצוות צו אידן¹⁶ ("ילכו מחיל אל חיל"¹⁷ אין קדושה גופא¹⁸).

האמת אלי' על כרחם כו' וימנעו ויחזרו מהרע ויעמידו הגדרים על העובר עד שלא יהיו מצוות התורה ואזהרותי' נדונות לפי אמונת כל איש.

(12) כמש"נ, ואת רוח הטומאה אעביר מן ה' ארץ" (זכרי' יג, ב).

(13) ראה סוכה נב, א.

(14) ראה אזה"ת פרשתנו ע' תתכ"א: ועפ"ז יובן ענין ושוטרים . . . והיינו להכות נה"ב בשבט ע"ד לעולם ירגיזו (ברכות ה, רע"א).

(15) ולהעיר מפ' הרד"ק עה"פ ואשיבה שופט'ך כבראשונה: זה יהי' בימת המשיח שיכלו הרשעים כולם ושארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב (צפני' ג, יג).

(16) ראה רמב"ם ריש הל' ממרים: בי"ד הגדול שבירושלים [העיקר והיסוד של כל השופטים ש"בכל שער'ך"] הם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה ומהן חק ומשפט יוצא לכל ישראל.

וראה לקו"ש חכ"ט ע' 97.

(17) לשון הכתוב – תהלים פד, ח.

(18) ראה תניא אגה"ק סו"ס כו (קמח, א).

(*) ראה פרשתנו יז, ח (ובפרש"י ד"ה דברי ירבות). ולהעיר גם מספרי ריש פרשתנו (ענה"פ בכל שער'ך). רמב"ם הל' סנהדרין פ"א הל' ג. ועוד.

ד. ויש לומר אז דאָס איז מרומז אויך אין שם הפרשה "שופטים" (אָן דעם וואָרט "שוטרים"), כידוע¹⁹ אז דער שם פון אַ זאך גיט אַרויס דער תוכן פון דער גאַנצער זאך, ועד"ז בנוגע צו די שמות פרשיות התורה ווי זיי ווערן אָנגערופן ע"פ מנהג ישראל, און זיינען בתכלית הדיוק²⁰ –

ולכאורה: ווי שטימט דער שם הפרשה ("שופטים") מיט דער מצוה וואָס תוכנה איז לכאורה, "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שער'ך", ביז אַז עס שטייט אין מדרש²¹, "אם אין שוטר אין שופט, כיצד, כיון שנתחייב אדם בב"ד לחבירו אם אין שוטר שיוציא ממנו כיון שפורש מן הדיין אין ספיקה ביד הדיין לעשות לו כלום אא"כ מוסרו ביד השוטר"!²²

איז דער ביאור אין דעם²²: דער ענין פון שוטרים איז נאָר אַ סיוע צו די שופטים, אַז אויב דער שופט קען ניט דורכפירן זיין משפט בפועל, דאַרף מען אָנקומען צו שוטרים, "בעלי מקל ורצו-עה", וועלכע וועלן מכריח זיין דעם בעל דין, "שיקבל עליו את דין השופט". און דעריבער ווערט די פרשה אָנגערופן נאָר בשם "שופטים", און דער מינוי השוטרים ווערט ניט גערעכנט אַלס אַ מצוה בפ"ע

(19) ראה תניא שעהיה"א פ"א. וראה בארוכה "תשובות וביאורים" (קה"ת תשל"ד) ס"א. לקו"ש ח"ו ס"ע 35 ואילך ובהערות שם. וש"נ.

(20) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך. ועוד.

(21) נתחומא פרשתנו ב (ובתנחומא באבער ג). וראה גם ספרי ריש פרשתנו (עה"פ בכל שער'ך).

וראה ביאור הר"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג פרשיות פרשה א' בסופה.

(22) ראה לקו"ש (חל"ד) שופטים תשמ"ח ס"ו.

(*) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ס"ע רפח ואילך. המרי"ל.

משפיע אויף אשתו ובני ביתו, ביז אויף אַלע די וועמען ער קען דערגרייכן.

ביז אויך בכללות העולם – אַזוי אַז די גאַנצע וועלט, אויך דער עולם מלשון העלם והסתרת¹²⁶, מיט אַלע זיינע פרטים ופרטי פרטים ווערט אַ רשות היחיד דורכגענומען מיט דער איין און איינציקער נקודה פון יחידו של עולם¹²⁷ (מלשון העלם למעליותא, מבחי' "ישת חושך סתרו"¹²⁸), ווי ער איז זיך מגלה "בקרבונו" דורך, "נביא אקים להם גו' כמוך", נשיא הדור וואָס "הוא הכל"¹²⁹, "צדיק יסוד עולם"¹³⁰,

ע"ד דער אבן השתי' – וואָס געפינט זיך במקום מסויים בעולם הזה הגשמי¹³¹, און איז קיימת תמיד בלי שינויים (אפילו ניט דער שינוי פון גניזה, ווי דער ארון שנגנז¹³² וכיו"ב), ע"ד ווי אַ שופט און נביא איז קיים (נצח) בכל דור (אַלס אַ סימן אויף גילוי אלקות בעולם באופן תמידי) – וואָס ממנה הושתת כל העולם כולו¹³³. און די ביידע ענינים אין אבן השתי' – (א) אַ נקודה אחת (ב) הכוללת הכל (ממנה הושתת כל העולם) – איז מרומז אויך אין די אותיות פון, "שתי-ה"י¹³³ (ועד"ז אין וואָרט, "ישת" פון, "ישת חושך סתרו" כנ"ל): דער יו"ד באַווייזט אויף נקודת הביטול (קבלת עול) – ע"ד דער ענין פון

אַרויס אין זיין הנהגה בפועל – סיי אין זיין כח הראי', סיי אין זיין כח השמיעה, סיי אין זיין ריח און סיי אין זיין דיבור און טעימה (בפה).

און אין יעדערען פון זיי – אין ביידע כיוונים פון ימין ושמאל, עשה טוב וסור מרע, וואָס כנגד זה זיינען די ב' עינים, ב' אזנים, וב' נחירי האף. און אויך דער פה – איז טועם ("חך אוכל יטעם"¹²³) סיי אַ טעם מתוק און סיי אַ טעם מר¹²⁴. דאָס הייסט, אַז הוראת השופט (ובפרטיות – דער שכל פון נה"א) נעמט אַרום און ווייזט אָן ווי מ'דאַרף זיך פירן אין אַלע ענינים אין לעבן – "מטעמים" לשון רבים (כמבואר בתניא¹²⁵), סיי די ענינים וואָס זיינען "זיס" און סיי די ענינים וואָס זיינען "ביטער" (בחיצוניות) אָבער – מ'איז מגלה אין דעם (און דאָס איז אַ חלק פון הוראת השופט), אַז באמת ובפנימיות איז דער דבר מר אויך "זיס", ואדרבה – אַ מתיקות נעלית יותר ווי דאָס וואָס לכתחילה מתוק (ע"ד די מעלה פון חסדים הנסתרים).

אַזוי – אַז אַלע פרטים ופרטי פרטים פון אַ אידן'ס לעבן ווערן דורכגענומען און אָנגעפירט לויט די הוראות פון זיין "שופט" ו"יועץ" – זיין נשמה.

און אַזוי אויך בכללות יותר – איז יעדער איש ואשה דער "שופט" און "יועץ" פון זייער שטוב און בני בית, דאַרפן זיי אָנפירן מיט דער שטוב לויט די הוראות ועצות התורה.

ביז בכללות עוד יותר, כנ"ל – אַז יעדער איד, אנשים נשים וטף, זיינען אויף זיך מקבל און זיינען מקיים די הוראות פון דעם שופט ויועץ הדור. און מ'איז אַזוי

(126) ראה לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.

(127) ראה תניא ספ"ג. ובכ"מ.

(128) תהלים יח, יב.

(129) פרש"י חוקת כא, כא.

(130) משלי י, כה.

(131) יומא נג, ב.

(132) שם נד, ב.

(133) ולהעיר שבשנת ה'שי"ת (שנת הסתלקות

כ"ק מו"ח אדמו"ר) התחילה תקופה חדשה בפעולתו

ועבודתו כו'. ובפרט לאחר יתר מארבעים

שנה מאז, כאשר ניתן לבניי "לב לדעת ועינים

לראות ואונים לשמוע" (תבוא כט, ג).

(123) איוב יב, יא.

(124) ראה רמב"ם הל' דיעות פ"ד.

(125) פכ"ו.

שופטינו כבראשונה ויועצינו ככתחלה" ב- גאולה האמיתית והשלימה (כנ"ל), במכ"ש פון דעם וואָס "סוף מעשה במחשבה תחלה"¹²⁰, עאכו"כ אַז דאָס איז שוין אויך אין דיבור ("ניב שפתיים", ענין הנבואה), ווי ס'איז נהוג לאחרונה צו אַרויסברענגען די דברים בדיבור, כולל ובמיוחד – אַז אַט אַט קומט די גאולה.

– וואָס עפ"ז האָט מען אויך אַן ענטפער אויף דער שאלה וואָס מ'פרעגט אויף דעם וואָס מ'רעדט לאַחרונה אַז די גאולה קומט תיכף ומיד ממש – לכאורה: ווי קען דאָס אַזוי גלאַטיק דורכגיין און מצליח זיין: ווי וועלן די בני-בית זיך אַפּרופּען אויף דעם, און וואָס וועט די וועלט זאָגן אויף דעם?! איז דער ענטפער, אַז אויב די עניני הגאולה וואָלטן געווען אַ חידוש, וואָלט אפשר געווען אַן אַרט אויף דער שאלה: וויבאַלד אַבער אַז די גאולה איז ניט קיין חידוש דבר, נאָר כל עניני הגאולה האָבן זיך שוין אַנגעהויבן ("ככתחלה") און זיינען שוין נמשך ונתקבל געוואָרן אין עולם הזה הגשמי התחתון שאין תחתון למטה ממנו (בבחי), "ויועציק ככתחלה" – וועט ניט זיין אַ פלא ווען די גאולה קומט תיכף ומיד ממש!

יב. ובפשטות:

שטייענדיק אין אַ התוועדות פון חסידים אין די ד' אמות פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – דאָרף יעדערער, אנשים נשים וטף, לכל לראש אַננעמען אויף זיך החלטות טובות צו מקיים זיין די אַלע הוראות טובות ועצות וואָס ווערן גערעדט באַ אַ התוועדות – מיוסד אויף

מעלה מהשלשלות דע"ס (ע"ד בחי' שופט שהוא שלא בערך להנשפטים), הכולל ונמשך גם בע"ס (ע"ד בחי' יועץ).
 (120) פיוט, לכה דודי".

תורה שבכתב ותורה שבע"פ, ודברי תורה והוראות פון רבותינו נשיאינו.

עס זאָל זיין, שופטים תתן לך בכל שערך", אַז אַלע ז' שיערי האדם, זיינע ב' עינים וב' אזנים, ב' נחירי האף און זיין פה – זאָלן אַנגעפירט ווערן לויט די הוראות פון תורתנו הקדושה איבערגעגעבן דורך "מאן מלכי רבנן" בכלל, ובפרט דורך דעם "שופט" און "יועץ" הדור – נשיא דורנו,

ובפרטיות יותר: כשם ווי ס'איז דאָ אַ שופט און נביא בכל דור, און דאָס איז "מיסודי הדת", אַז אַלעמאַל און אומעטום איז דאָ גילוי אלקות למטה – וע"ז איז אויך בפרטיות און אַ אידן בעצמו, אַז ער האָט אַ נשמה, וועלכע איז אַ "חלק אלוהה ממעל ממש"¹²¹, ממש אויך בפירושו אַ דאָס איז קיים באופן נצחי (אויך ווי זי קומט אַראָפּ למטה אין עולם הזה הגשמי).

און די הוראה פון "שופטים גו' תתן לך בכל שערך" באַשטייט אין דעם, אַז די הוראות פון דעם "שופט" און "יועץ" הכללי ווערט נמשך און גייט דורך דעם "שופט" און "יועץ" הפרטי אין יעדן נפש האלקית – אַז אַלע זיינע "שערים" (אברים גשמיים) ווערן אַנגעפירט דורך זיינע ג' מוחין ("שופטיך"), און זיינע מדות שבלב ("יועציק"), שכל ומדות פון זיין נפש האלקית, וועלכער לערנט און פאַרשטייט די הוראות התורה, ובפרט ווי עס ווערט ערקלערט דורך דעם "שופט" הדור כ"ק מו"ח אדמו"ר, און ברענגט עס אַראָפּ אין זיינע מדות הלב, אהבה ויראה וכו'¹²².

ד.ה. אַז זיין לימוד התורה דאָרף זיין אַ לימוד שמביא לידי מעשה, וואָס קומט

(121) תניא רפ"ב.
 (122) ראה שם פ"ג.

אַנקומען צו שוטרים – איז דערפון וואָס דעמולט וועט זיין "שופטיך" און אויך "יועציק":

דער חילוק בפשטות צווישן אַ שופט און אַ יועץ איז: אַ שופט איז ניט בערך צו דעם נשפט, ער שטייט אַן און ערך העכער פאַר אים – הן מצד זיין ידיעה והבנה אין די דינים ומשפטים, און הן מצד דעם ביטול וואָס דער נשפט דאַרף האָבן צום שופט בכדי צו מקבל זיין את הדין (אפילו אויב ס'איז ניט כרצונו של הנשפט): דער שופט פסקינט דעם דין ומשפט בדרך ציווי וגזירה (– מלמעלה למטה), און דער נשפט מוז עס מקבל זיין בקבלת עול (צי ער פאַרשטייט עס יאָ אַדער ניט).

משא"כ אַ יועץ איז כשמו – ער גיט אַן עצה טובה²⁴, בלשון חז"ל²⁵ – "עצה טובה קמ"ל". וואָס דאָס באַווייזט אַז דער יועץ (אַלס יועץ) שטייט בערך צו דעם שומע ומקבל העצה, און דעריבער רעדט דער יועץ צו אים (ניט מלמעלה למטה בדרך ציווי וגזירה, נאָר) ווי אַ גוטער פריינט וואָס רעדט מיט אים שוה בשוה און גיט אים אַן עצה טובה ווי ער זאָל זיך אויפ-פירן, אַן עצה וואָס ער (דער שומע) פאַר-שטייט און עס לייגט זיך ביי אים אַפּ און ער פילט אַז דאָס איז פאַר אים (דעם שומע) אַ גוטע זאָך, אויב ניט – איז דאָס ניט קיין עצה טובה, נאָר אַ חוקה וגזירה.

עד"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק דער אונטערשייד צווישן "שופטיך" און "יועציק" אין דעם לשון היעוד בקשר מיט אַ משפט ועצה אין עניני תורה ומצוות.

ויש בזה מה שאין בזה: די מעלה פון אַ יועץ איז, אַז דאָס דערנעמט מערער דעם

(אין מנין המצוות), נאָר ער איז נכלל אין מצות מינוי השופטים – ווייל שוטרים איז אַ פרט אין דעם ענין פון "שופטים" (בכדי דורכצופירען דעם קיום המשפט (בפועל) שיע"י השופטים), אַבער דאָס איז ניט קיין ענין הכרחי צום ענין המשפט, וועלכער קען דורכגעפירט ווערן בפועל אויך אַן שוטרים, ווען דער מצב וזמן איז כתיקונו, אַז מ'דאַרף דערצו ניט אַנקומען (ווי דאָס וועט זיין לע"ל), כנ"ל.

און דאָס וואָס דער ציווי בתורה איז כולל אויך "שוטרים", איז דאָס ווייל ס'איז אַ ציווי לדורות וואָס רעדט וועגן כל הזמנים וכל המצבים, במילא דאַרף מען האָבן אַ ציווי אויף שוטרים, אין אַ מצב וואָס פאָדערט אַז מ'זאָל מקבל זיין דעם דין בדרך כפי"ז²³ [און דערפאַר שטייט אויך אין מדרש, "אם אין שוטר אין שופט", ניט לדינא, בלויז לתועלת קיום הדבר, ווען ס'קען זיין אַז אַן שוטרים וועט דער משפט ניט אויסגעפירט ווערן].

ה. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין דעם טעם פאַרוואָס אין דעם יעוד קומט צו "ויעציק" (נוסף צו "שופטיך"), וואָרום די שלימות הכח אויף דעם אַז אין דער גאולה זאָלן אידן זיין בשלימות און מקיים זיין די הוראות השופטים ניט דאַרפנדיק

(23) אלא דיש לומר, דכיון שכל עניני התורה הם נצחיים – גם לע"ל יהי' הענין דשופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך", אלא שאז יהיו שוטרים אך ורק למעניותא – להכריז ולהודיע ע"ד מציאותו של השופט. או בכדי לסייע לבניי בקיום עניניי ביד [לדוגמא: ליישר הדרך עבור עדי ראייה בקידוש הלבנה בכדי שיוכלו להגיע לב"ד בנקל ובזריזות (ע"ד תוספתא שקלים פ"א). ראה גם סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 663].

אמנם, מכיון שפשטות ועיקר הפירוש ד"שוט-רים" הוא "בעלי מקל ורצועה כו'", לא נזכר זה בדבור ביעוד הגאולה.

(24) דפשוט שההבטחה בהגאולה הוא, שיועץ ("יועציק") עצה טובה דוקא.
 (25) עירובין לט, א. וש"נ.

שומע העצה, דאָס נעמט אים דורך ב־ פנימיות מציאותו, וואָרום עס לייגט זיך ביי אים אָפּ אַז דאָס איז אַן עצה טובה פאַר אים: די מעלה איז אַ שופט איז, אַז קומענדיק אַלס אַ הוראה וציווי פון אַ שופט וואָס איז שלא בערך העכער פאַר דעם נשפט, גיט עס דעם שופט, וואָס האָט דעם כח התורה צו פסק'נען דינים, שלא בערך אַ גרעסערען נתינת כח (לגבי אַ יועץ שבערכו), און אויך – אַז דאָס קומט בדרך ציווי מלמעלה, וואָס איז מכריח דעם אדם ער זאָל מקיים זיין די הוראה (משא"כ אַן עצה האָט ער די ברירה מקיים זיין אָדער ניט).

ובסגנון אחר: ביי אַ שופט איז בהד־ גשה (בעיקר) מציאות השופט, און ביי אַ יועץ איז בהדגשה (בעיקר) די מציאות פון דעם מקבל העצה.

וע"ד ווי די צוויי ענינים וואָס דאַרפן זיין בכללות עבודה האדם²⁶: די עבודה פון דעם אדם בכח עצמו – אתערותא דלתתא, און דער סיוע מלמעלה – אתערותא דלעילא. ועד"ו בפרטיות יותר זיינען דאָ ביידע ענינים אין דעם סיוע מלמעלה עצמו²⁷: אַ סיוע ונתינת כח וואָס איז בערך צו דעם אדם ומתלבש בו באופן פנימי: און אַ סיוע ונתינת כח וואָס קומט פון אַ דרגא שלא בערך אליו. ועד"ו י"ל זיינען דאָ ביידע ענינים אין דעם סיוע לעבודה וואָס קומט פון אידן עצמם: „שופטיך” – וואָס ענינם איז תורה (דבר

השם) – גיבן אַ סיוע מלמעלה²⁸ שלא בערך האדם, און „יועציר” – זיינען אים מסייע באופן של התלבשות פנימית, באופן אַז ער פילט אַז דאָס איז זיינע אַ טובה.

ו. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין דעם חילוק וואָס באַ „שופטיך” שטייט „כברא־ שונה” און באַ „יועציר” – „כבתחלה”²⁹:

דער אונטערשייד צווישן „ראשונה” און „תחלה” איז: „ראשון דמעיקרא משמע”³⁰, ד.ה. אַז דאָס איז (אָדער קען זיין) קודם התחלת הענין³¹. משא"כ „תחלה” באַווייזט אויף התחלת הענין בפועל.

ויש לומר אַז דאָס איז דער חילוק צווישן „שופטיך כבראשונה” און „יועציר כבתחלה” (אַז אויך ווי די שופטים ויועצים זיינען געווען אַמאָל³², איז דאָ אַ חילוק עיקרי ביניהם המודגש אין דעם שינוי הלשון „כבראשונה” און „כבתחלה”): ווי־ באַלד אַז אין דער פעולה פון אַ שופט איז בהדגשה (בעיקר) מציאות השופט, און דאָס קומט בדרך ציווי מלמעלה, ניט

(28) ראה סד"ה שופטים העת"ר (המשך תער"ב ח"ב ע' א'קיד).

(29) להעיר מהפירושים עה"פ – באו"א.

(30) פסחים ה, א. וראה גם פרש"י בא יב, טו (ד"ה אך).

(31) וגם לפי הפירוש הפשוט ב„ראשון”, שהוא הראשון של הבא לאחריו זה (ויש שני לו), הרי הוא מובדל ומרומם מהם. משא"כ „תחלה” – התחלת הענין – מורה על קירוב להבא לאחריו זה. וע"ד המבואר בהחילוק בין הלשון „ראש השנה” התחלת השנה, שהראש הוא למעלה ומרומם (ולכן) כולל כל אברי הגוף, משא"כ תחלה אפשר להיות רק התחלת הענין.

(32) ראה יל"ש עה"פ ישעי' שם (רמז שצא): ואשיבה שופטיך זה משה ואהרן ויועציר זה דוד ושלמה (וראה בבואר הגרי"א עה"פ).

עניני תורה ומצוות, און בנוגע צו דעם אַלגעמיינעם טאַג טעגלעכן לעבן און אויפפירונגען, אויך אין „בכל דרכיך (דעהו)” און „כל מעשיך (יהיו לשם שמים)”¹¹⁵,

ביז – די נבואה העיקרית – די נבואה¹¹⁶ אַז „לאלתר לגאולה” און תיכף ומיד ממש „הנה זה (משיח) בא”¹¹⁷.

און צוזאַמען מיט דעם זכות – האָט יעדערער פון אנשי דורנו די אחריות צו אַננעמען אויף זיך „שופטיך” און „יועציר”, און אויספאַלגן זיינע הוראות ועצות טובות – ובלשון רבים „שופטיך” און „יועציר”, אַ ריבוי משפטים און ריבוי עצות, נוסף אויף דעם וואָס דאָס קומט (און איז מיוסד אויף די הוראות ועצות) פון „שופטיך” און „יועציר”, „מאן מלכי רבנן” און רבותינו נשיאנו בדרות שלפני זה – וואָס דעמולט האָט עס אויך דעם תוקף המובן לכל א' בבחי' עצה טובה (ניט נאָר בדרך ציווי), אַז אפילו אויב ער האָלט פון זיך (און אפילו אויב ער האָט ע"פ תורה ושו"ע פון וואָס פון זיך האַלטן), איז יחיד ורבים הלכה כרבים¹¹⁸ – כדעת „שופטיך” און „יועציר” – רבים.

און דורך דער קבלה וקיום ההוראות פון „שופטיך” און „יועציר” שבדורנו – ווערט דורך דעם גופא דער מעין און התחלה פון קיום התפלה¹¹⁹, „השיבה

(115) משלי ג, ו. אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דיעות ספ"ג. טשו"ע או"ח סרל"א.

(116) לא רק בתור חכם ושופט אלא בתור נביא, שזהו בודאות – ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שנה"ו.

(117) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

(118) ברכות ט, א. וש"נ.

(119) ולהעיר שזוהי ברכה הי"א בתפלת שמונה

עשרה, אשר ענין אחד עשר הוא בחי' כתר, של-

משה בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעו", דורך דעם וואָס „יאמר דברים העתידים להיות בעולם ויאמנו דבריו”¹¹² (ווי מ'האָט עס געזען באַ כ"כ מו"ח אדמו"ר),

און נאָכמער: „נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא – ווי דאָס איז בנוגע צו נשיא דורנו, און דאָס ווערט נמשך בדור שלאחריו ע"י תלמידיו כו' – הרי הוא ב־ חזקת נביא ואין זה השני צריך חקירה”¹¹³; מ'דאַרף אים פאַלגן גלייך תיכף ומיד נאָך „קודם שיעשה אות”, און „אסור לחשוב אחריו ולהרהר בנבואתו שמא אינו אמת ואסור לנסותו יותר מדי כו' שנאמר”¹¹⁴ לא תנסו את ה' אלקיכם כאשר נסיתם במסה כו' אלא מאחר שנודע שזה נביא יאמינו וידעו כי ה' בקרבם ולא יהרהרו ולא יחשבו אחריו כו'”¹¹⁵, וואָרום מ'איז מאמין אין דברי הנביא, ניט ווייל דאָס איז זיינע דעם נביא'ס רייד, נאָר ווייל דאָס איז דעם אויבערשט'ס רייד דורך דעם נביא!

[אפילו ניט די רייד וואָס דער אויבער־ שטער האָט געזאָגט דורך אַ נביא שני, וואָס איז אָבער ניט געזאָגט געוואָרן צו אים].

האָט מען די הוראה כנ"ל, אַז מ'דאַרף מפרסם זיין לכל אנשי הדור, אַז מ'האָט זוכה געווען אַז דער אויבערשטער האָט אויסגעקליבן און ממנה געווען אַ בעל־ בחירה, וואָס מצד עצמו איז ער שלא בערך העכער פון אנשי הדור, אַז ער זאָל זיין „שופטיך” און „יועציר” און דער נביא הדור, וועלכער זאָל אַנווייזן הוראות און געבן עצות בנוגע צו דער עבודה פון אַלע אידן און אַלע מענטשן פון דעם דור, בכל

(112) רמב"ם שם רפ"י.

(113) שם ה"ה.

(114) ואתחנן ו, טז.

דעם גילוי פנימיות התורה שלאחרי זה ע"י משיח צדקנו¹⁰³.

ובכל זה גופא איז צוגעקומען נאכמער בדורנו זה – ווען מ'האט די שלימות פון יפוצו מעינותיך חוצה בכל קצוי תבל, ובאופן המובן בשכל בני אדם, אפילו פון אַזאַ וואָס געפינט זיך אין חוצה שאין חוצה הימנו, און אויך – דער תרגום פון פנימיות התורה ותורת החסידות אין לשון עם ועם¹⁰⁴ [רוסיש¹⁰⁵, וכיו"ב] דורך כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובאופן דהולך ומוסיף ואור, ביז בימים האחרונים – אויך אָפּגעדרוקט (ספר התניא, תושב"כ פון חסידות¹⁰⁶) אויף „ברזיל“, דער כתב פאר „סגי נהור“¹⁰⁷ ר"ל (כמדובר לעיל¹⁰⁸).

וע"פ די הכרזה הנ"ל פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, אַז מ'האט שוין פאַרענדיקט אַלע עניני העבודה, כולל די עבודה פון רבו-תינו נשיאינו אַלס „שופטיך“ און „יועציך“ עד היום הזה, און „אכשור דרי“¹⁰⁹.

103 ראה לקו"ת צו יז, א"ב. שער האמונה פניו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"א.
104 ראה לקו"ת ח"ג ע' 862 ואילך. חכ"ד ע' 10.
105 חכ"ו ע' 299 ואילך. שם ע' 315. סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 629. לקו"ת ר"ח שבט תש"נ ס"ו. וראה לקו"ת ח"ג ע' 180.
106 וראה סה"ש שם הערה 54. לקו"ת ח"ג שם.
107 מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר – נדפס ב-קיצורים והערות לתניא ע' קיח ואילך. אגרות קודש שלו ח"ד ע' רכא ואילך. וראה שם ח"ה ע' צ.

108 שזהו מפני שהוא „סגי נהור“ כפשוטו – מפני ריבוי אור שנכנס בעין, וחסר בהכיוונו כו' (ראה אוה"ת בראשית תתלה, ב. סה"מ תרס"ח ע' לב. המשך תעריב ח"א ע' ערה. ח"ב ס"ע א"כד ואילך). ועוד יש לומר, שע"י הירידה הדעדר הראי' (לפי שעה), נעשה אח"כ גילוי אור וראי' ביתר שאת וביתר עוז, כיתרון האור מן החושך (קהלת ב, יג).
109 שיחת ש"פ עקב (ע' 764 ואילך).

110 ל' חז"ל – יבמות לט, ב. חולין צג, ב.

פשוטו – איז פאַרשטאַנדיק, אַז ס'איז שוין געקומען די צייט פון „ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחלה“ בתכלית השלימות (און מ'דאַרף ניט אַנקומען צו שוטרים, ווייל ס'איז שוין אַלץ מבורר), לאחרי די טעימה והתחלה בזה דורך רבותינו נשיאינו¹¹¹.

יא. דערפון איז פאַרשטאַנדיק דער לימוד וואָס יעדערער האָט שטייענדיק אין שבת פרשת שופטים בדורנו זה ובפרט בזמן האחרון, די לעצטע רגעים פון גלות – אַז עס דאַרף זיין אַן עבודה בהתאם מדה כנגד מדה צו מצב הגאולה:

צו מפרסם זיין באַ זיך און ביי אַלע צו וועמען מ'קען דערגרייכן – אַז מ'דאַרף אויף זיך מקבל זיין און אויף זיך אַנעמען (מיט נאָכמער שטאַרקייט) די הוראות ועצות פון די „שופטיך“ און „יועציך“ שבדורנו – „מאן מלכי רבנן“¹¹¹ בכלל, ובפרט נשיא דורנו – וועלכער קומט ב-המשך צו רבותינו נשיאינו שלפניו – דער שופט דורנו ויועץ דורנו און נביא דורנו,

וכציווי התורה הנ"ל¹¹²: „נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודיבר אליהם את כל אשר אצוננו“, „אליו תשמעו“¹¹², וכפס"ד הרמב"ם הנ"ל, אַז אויב איינער האָט די מעלות ושלימויות וואָס אַ נביא דאַרף האָבן און באַווייזט אותות ומופתים – ווי מ'האָט געזען און מ'זעט בהמשך קיום ברכותיו באַ נשיא דורנו – איז „אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כו' אלא מפני המצוה שצוה

110 ראה פיה"מ להרמב"ם שבהערה 8: ואשי-בה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחילה. זה יהי' בלי ספק כשיכון הבורא ית' לבות בני אדם ותרבה זכותם ותשוקתם לשם יתברך ותגדל חכמתם לפני בוא המשיח כו'.

111 ראה גיטין סב, א.

בפרשתנו – „שופטים גו' תתן לך בכל שערך“:

אַ שער (העיר) איז אַ פתיחה והתחלה צו אַריינגיין אין דער שטאַט. און די כוונה איז, אַז דער מינוי השופטים (והשוטרים – אין דעם זמן ווען מ'דאַרף דערצו אַנקו-מען) זאָל זיין אין אַן אופן פון „תתן לך בכל שערך“ לשון נוכח, אַז די הוראות ופסקי דינים פון די שופטים – וואָס זיינען מצ"ע באופן של הבדלה¹¹³, און מ'נעמט זיי אַן בדרך ציווי וקבלת עול – זאָלן באַ אידן אַנגענומען ווערן און אַראָפּקומען „לך (ויתרה מזה) בכל שערך“, אין אַ פנימיות, אַזוי אַז דאָס ווערט אַ התחלה און „שער“ – „שערך“.

ויומתק לויט דעם פירוש בזה¹¹⁴ אין עבודת ה', אַז „שערך“ גייט (אויך) אויף די שיערי (אבר"י) האדם (זיינע עינים, אזנים, אף ופה, כדלקמן ס"יב) וואָס זיינען אַ „שער“ ופתיחה צווישן אים מיט אַלץ וואָס אַרום אים, און „בכל שערך“ דאַרף זיין „שופטים תתן לך“ – אַז אַלע זיינע אברים וכחות זאָלן אַנגעפירט ווערן דורך די „שופטים“ אין זיין נפש, די מוחין פון זיין נפש האלקית (שופטים)¹¹⁵, מיט וועלכע ער לערנט תורה. ד.ה. אַז זיין לימוד התורה והוראות התורה (שופטים) זאָלן אַנפירן און אַראָפּקומען און נתלבש ווערן – ובאופן פון „תתן“ ד, כל הנותן בעין יפה הוא נותן“¹¹⁶ – „בכל שערך“, אין אַלע זיינע איברים און כחות פנימיים, באופן אַז דאָס נעמט אים אינגאַנצן דורך – „שערך“, זיין שער והתחלה. וואָס דאָס

רעכענענדיק זיך (אַזוי עיקר'דיג) מיט הכשרת כלי המקבל – דעריבער איז דאָ אַ הפסק (באיכות, און במילא אויך בזמן) צווישן דברי השופט און קיומם ופעולתם בפועל, וואָרום לאחרי פס"ד השופט דאַרף זיך ערשט אָנהויבן אַ דבר חדש – קבלת הדין וקיומו דורך דעם בעל דין. און דערפאַר שטייט דערביי דער לשון „שופטיך כבראשונה“ – אַז די שופטים וואָס „אשיבה“ זיינען „כבראשונה“, ב-דרגת „ראשונה“, לפני התחלת הענין.

משא"כ אין דער פעולה פון אַ יועץ, וואו ס'איז בהדגשה (בעיקר) מציאות המקבל, איז דער שומע העצה דערצו אַ כלי מוכשר, און די עצה ווערט געזאָגט האָבנדיק אין זינען אַז זי זאָל נתקבל ווערן באַם שומע, ד.ה. אַז דער עצם ענין פון (געבן) אַן עצה באַווייזט אַז ס'איז שוין דאָ התחלת הענין, וואָרום דער שומע איז שוין דערצו מוכן, די עצה איז נאָר אויף מגלה זיין דאָס אין אים און אים באַווייזן ווי דאָס איז זיין (עצה) טובה, און אויך אין זמן – אַז תיכף צו אמירת העצה האָט מען די התחלה פון קיום העצה. און דעריבער שטייט „יועציך כבתחלה“, אַז די „יועציך“ וואָס וועלן אומגעקערט ווערן בימות המשיח זיינען „כבתחלה“, בדרגת „תחלה“, זיי זיינען פאַרבונדן מיט תחלת קיום העצות בפועל.

עפ"ז איז אויך מובן דער לשון „יועציך“ לשון נוכח, דיינע יועצים – ווייל אין אַן עצה איז בהדגשה אַז דאָס איז דיינע אַ זאָך; און די כוונה בזה איז, אַז דורך „יועציך“ זאָלן אויך די „שופטים“ ווערן – „שופטיך“ לשון נוכח, אַז די הוראות השופטים (וועלכע זיינען מצ"ע שלא בערך פון דעם נשפט) זאָלן ביי אים נתקבל ווערן באופן פנימי, אַזוי ווי קבלת העצות.

ויש לקשר זה דערמיט וואָס עס שטייט

113 ולכן נאמר „שופטים ושוטרים“ בלשון סתם.
114 ש"ך עה"ת ריש פרשתנו. וראה בארוכה אוה"ת פרשתנו ע' תתככ. ועוד.
115 ראה תניא פ"ג.
116 ראה ב"ב נג, א. סה, א. עא, סע"א. רמב"ם הל' מכירה פכ"ה ה"ד. הל' זכיה ותמנה פ"א הכ"ב.

ווערט אויפגעטאָן דורך „וועציד“, וואָס זיינען „כבתחלה“³⁷, כנ"ל.

ז. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין דעם טעם פאַרוואָס לאַחרי ביאת המשיח וועט מען ניט דאַרפן אָנקומען צו „שוטרים“, דער-פאַר וואָס דעמולט וועלן זיין „שופטיך“ און „וועציד“ בשלימות – סיי די משפטים און הוראות התורה וואָס קומען דורך „שופטיך“ צוזאַמען מיט דער נתינת כח נעלה שבזה, און סיי די עצות טובות וואָס קומען דורך „וועציד“, וואָס ברענגען דאָס אַרײַן אין אַ פנימיות אין דעם מענטשן, וואָס דוקא דורך ביידע ענינים ווערט אַ איד אינגאַנצן דורכגענומען מיט תורה ו-מצוות און ג-טלעכקייט³⁸, אַזוי אַז ער דאַרף מער ניט אָנקומען צו שוטרים (כפי' הוהכרח) צו מקיים זיין דבר ה':

דורך „שופטיך“ אַליין, די הוראות התורה וואָס אַ איד נעמט אָן בקבלת עול בדרך ציווי וגזירה – פעלט די עבודה פנימית, וואָס נעמט דורך זיין פאַרשטאַנד און זיינע געפילן, וואָס קומט דורך „וועציד“, ובמילא בלייבט נאָך אַ נתינת מקום ואפשריות (בכחות הפנימיים שלו)

37 והטעם שלא נאמר „וועציד“ בפרשתנו – כי בלשון התורה נאמר הכל בכללות, ובכללות הציווי הוא „שופטים גו' תתן לך בכל שעריך“ (וזה כולל ברמז גם הפרט „וועציד“, שהעבודה צ"ל בפנימיות), ובהיותו ציווי לדורות ה"ז כולל כל המצבים, גם כשוקקים לשוטרים (כנ"ל ס"ג); משא"כ ביעוד הגאולה, עיקר החידוש דואשיבה שופטיך גו"ה עשה ע"י „שופטיך“, וועציד, כד-לקמן בפנים.

38 ע"ד הידוע (ראה תניא פל"ו – מו, א) שלע"ל תתמלא שלימות הכוונה „דירה לו יתברך בתחתונים“ (ראה תנחומא נשא טו. שם בחוקות ג. במדבר"י פי"ג, ו) – ששני ענינים בזה: השלימות בגילוי אלקות, „דירה לו יתברך“, „לו לעצמותו (המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ – נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה 32); וגם, שהדירה לו ית' תהי' „בתחתונים“, בגדיי התחתונים.

אויף אַן ענין הפכי: דורך „וועציד“ אַליין, וואָס איז אַן עצה טובה צו דעם שומע ומקבל, פעלט דער כח התורה וסיוע שלא בערך וואָס קומט דורך פס"ד השופט (כנ"ל), ד.ה. אין דעם גילוי אלקות שבזה. דוקא דורך ביידע ענינים – „שופטיך“ און „וועציד“ – ווערט אויפגעטאָן אַז דער אדם עצמו (באופן של התלבשות ב-פנימיות מציאותו שנתקבל אצלו ע"י „וועציד“) פירט זיך לויט די הוראות ה-תורה (ע"י „שופטיך“), וואָס דעמולט איז מער ניטאָ קיין מקום ואפשריות אַז דער אדם זאָל דאַרפן אָנקומען צו כפי' (ע"י שוטרים) אויף מקיים זיין די הוראות השופטים.

ח. מהאי טעמא גופא וואָס עס דאַרף זיין „וועציד“ כבתחלה“ בכדי אַרײַנצו-ברענגען באַ דעם שומע העצה אַ פנימיות'דיקן פאַרשטאַנד און געפיל אין תומ"צ און אידישקייט, באופן אַז דאָס ווערט זיין „תחלה“ און „שער“ (און ניט עס בלייבט ווי אַ דבר חדש וואָס איז שלא בערכו) – איז מובן, אַז דאָס דאַרף קומען דורך דער עבודה פון אַ אידן נאָך פאַר דער גאולה, אַן עבודה לפי ערכו, צעד אחר צעד ודרגא אחר דרגא, בכדי אים צוגרייטן און אים מאַכן פאַר אַ כלי מוכשר אויף צו מקבל זיין די גילויים פון ימות המשיח, כולל – „ואשיבה שופטיך כבראשונה ווועציד כבתחלה“.

ונוסף לזה: ע"פ הידוע אַז די תכלית השלימות פון ימות המשיח איז „תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, כי הגורם שחר המצוה היא המצוה בעצמה כו"ל³⁹. און אַלע המשכות מלמעלה קומען אין אַן אופן פון מדה כנגד מדה⁴⁰, אַז די

39 תניא רפ"ז.

40 ראה סוטה ח, ב. ט, ב. ויש"נ. תוספתא סוטה רפ"ד. מדרש לקח טוב שמות ג, ו. ועוד.

סיי „שופטיך“ – זייענדיק נשיאנו, וואָס אַ נשיא (מלשון התנשואות) איז הע-כער שלא בערך פון די אויף וועמען ער איז אַ נשיא (ע"ד מ"ש"י, ויגבה מכל העם משכמו ומעלה), און אויך רבותינו וואָס לערנען תורה לכל העם – ע"ד „שופטיך“: און סיי „וועציד“ – וואָס גיבן עצות ב-עניני תורה ויראת שמים¹⁰⁰, ביז אויך עצות אין ענינים גשמיים (ענין הנבי-אים)¹⁰¹.

ובפרט דורך דעם גילוי פון תורת חסידות חב"ד, בהתלבשות אין חכמה בינה ודעת בהבנה והשגה, באופן אַז דאָס איז מובן אפילו בשכל פון נפש הבהמית – עכ"פ בבחי' „עצה טובה קמ"ל“ – וואָס ווערט נתקבל בשכל ורגש האדם, וואָס דורך גילוי פנימיות התורה בחב"ד שב-שכל „וועציד“ – ביז באופן פון „טועמי' חיים זכו"ל¹⁰² (וואָס דורך טעימה איז מען טועם די עצם זאָך) – ווערט אַ שער „שעריך“ והתחלה „וועציד“ כבתחלה“ צו גילוי פנימיות התורה לע"ל, און דורך דער טעימה והתחלה איצטער – ווערן אידן און די אַנאַצע וועלט אַ כלי פנימי צו

געהאַלטן בשלימות באַ דעם מצב זמן פון „שופטיך“ און (בפרט פון) „וועציד“, און מ'האָט געדאַרפט אָנקומען צו „שוטרים“ (צו כופה זיין אַז מ'זאָל זיך פירן לויט דעם משפט השופטים).

אַבער לאַחרי דעם ריבוי הכי מופלג פון „מעשינו ועבודתינו“ במשך כל הדו-רות, איז מובן אַז עס ווערט אַלץ נעענטער צו אַט דעם מצב.

ובמיוחד בדורות האחרונים, ווען ס'איז צוגעקומען דער ענין פון גילוי פנימיות התורה, אָנהויבנדיק פון „מצוה לגלות זאת החכמה“ בזמן הארז"ל⁴, און דערנאָך – „יפוצו מעינותיך חוצה“⁹⁵ דורך רבותינו נשיאנו – וואָס דורך זיי „תחזור נבואה לישראל“ (בלשון הרמב"ם הנ"ל)⁹⁶, „גלה סודו אל עבדיו הנביאים“, זיי זיינען נביאי דורנו⁹⁷ ביז „נביא מקרבך גו' כמוני“ (זייענדיק אתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא⁹⁸), און זיינען „שופטיך“ און „וועציד“ פון דורנו:

94 אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).

95 ראה אגה"ק הבעש"ט – נדפסה בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

96 ראה לקו"ש ח"ב ע' 589.

97 „הבעש"ט ז"ל אשר כמוהו לא הי' מימות הראשונים פלאי פלאות נסים היוצאים מהטבע אשר היו נראים על ידו כאשר שמעתי מאאמור"ר נ"ע שהוא ותלמידו הה"מ נ"ע היו רואים מסוף העולם ועד סופו ממש בעין רא' והיו אומרים מה שהיו רואים כאשר הי' נראה בעליל לתלמידיהם, והיינו ע"י שהי' גלוי לפנייהם אור שנברא ביום ראשון שהשי"ת גזוז בתורה, הנה כל אלה המופתים האמיתים מגלים גילוי א"ס ב"ה הבעש"ט. גם מזקני נ"ע שמענו עתידות קולע אל השערה“ (ספר החקירה להצ"צ מצות עדות ספ"ח (סה, סע"א). וראה שם נ, סע"א).

98 זח"ג רע"ג, א. תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). ובב"ר פנ"ג, ז: „אין דור שאין בו כמשה“. וראה תניא פמ"ד (סג, א). אגה"ק ביאור לסי' ז"ך בסופו (קמז, ב).

99 שמואל"א י, כג.

100 ראה אגה"ק סכ"ב (קלד, א).

101 אגה"ק שם. – ואף שכתב אדה"ז שם „זכרו ימות עולם כו' ואי' איפוא מצאתם מנהג זה כו' להיות מנהג ותיקון לשאול בעצה גשמיות כדת מה לעשות בעניני העולם הגשמי כו' כיא לנביאים ממש אשר היו לפנים מישראל כו'“ – מ"מ, ידוע שלאחרי זה נתקבלו אצל אדה"ז – ורבותינו נשיאנו ממלאי מקומו – שאלות חסידים בענינים גשמיים (ראה אגה"ק שלו הידועה ד"ה נפש השפלה – אגרות-קודש אדה"ז סס"ה (ע' קנא ואילך)), וענה עליהן (ראה ס' שעורים בספר התניא לאגה"ק שם (ע' 1585)).

102 שער הכוונות ענין טבילת ערב שבת. פע"ח שער יח רפ"ג. ועוד. וראה בכז' לקו"ש חט"ו ע' 282 ואילך. ח"ב ע' 173. ויש"נ.

נבואת משה, דלכאורה: מאי דהוה הוה?⁸⁵ – למאי נפק"מ בזה אין א ספר הלכות הלכות פאר אידן בכל הדורות? און אויב דאָס איז נוגע צו דעם זמן לאחרי ביאת המשיח ווען „משה עמהם“⁸⁶, וועט מען דאָס אַליין זען, און מ'דאַרף אויף דעם ניט זאָגן אַ הלכה איצטער?

איז דער ביאור אין דעם: בכל הדורות – אויך לפני תחלה"מ של משה – איז נוגע די הלכה צו וויסן אַז „האל' מנבא את בני האדם“ (גילוי אלקות בגדרי הנבראים), ביז די שלימות בזה ווי ס'איז געווען באַ משה⁸⁷. און נאָכמער – בכל דור איז שייך אַז „נביא אקים להם גו' כמות“, ווי דער רמב"ם איז מבאר⁸⁸ אַז „כל נביא שיעמד אחר משה רבינו אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כו' אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה כו'“, ד.ה. אַז יעדער נביא איז אַ המשך פון נבואת משה ותורתו⁸⁹ (נאָר אין דעם גילוי הנבואה זיינען פאַראַן חז"ל לוקי דרגות, ווי דער רמב"ם איז מבאר⁹⁰). ובדורנו נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ובפרט לאחרי וואָס „תחזור הנבואה לישראל“, וואָס איז „הקדמת משיח“ (כנ"ל) – די נבואה וואָס וועט זיין באַ משיח צדקנו (וואָס „נביא⁹¹ גדול הוא קרוב למשה רבינו“⁹²), ואמרו חז"ל⁹³ אַז „גואל

ראשון (משה) הוא גואל אחרון“, און בכל דור ודור איז דאָ איינער וואָס איז ראוי לזה – דעריבער דאַרף מען וויסן אַלס אַ הלכה אויך בזמן הזה (נאָך פאַר דער גאולה), אַז ס'איז דאָ די מציאות פון גילוי הנבואה (באַ משיח עוד לפני הגאולה), אַלס אַ מעין והתחלה („יועציר כבתחלה“) צו שלימות גילוי הנבואה לאחרי הגאולה. דאָס הייסט, אַז דאָס איז ניט קיין חידוש וואָס וועט זיך אויפּטאָן ערשט נאָך דער גאולה, נאָר די התחלה בזה ווערט שוין אויפּגעטאָן פריער בכחי „יועציר כבתחלה“, דעריבער שרייבט עס דער רמב"ם אין זיין ספר הלכות (ובפרט אַז דער רמב"ם שרייבט בספרו אויך די הלכות וואָס זיינען נוגע לימות המשיח, אויך – די הקדמה לזה).

י. ע"פ הנ"ל וועט מען פאַרשטיין דעם אויפטו פון די לעצטע דורות בכלל ובפרט פון דעם איצטיקן דור ובפרט אין דעם איצטיקן זמן, וואָס לויט הכרזת והודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט מען שוין אַלץ פאַרענדיקט (כנ"ל ס"א), און לויט אַלע סימנים האָלט מען שוין אין די לעצטע רגעים פאַר דער גאולה:

פון דעם זמן ווען די תורה האָט אָנגע-זאָגט „שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך“ ובמשך הדורות זינט דעמולט, ובפרט די (פריערדיקע) דורות אין גלות – איז וויבאַלד אַז לא זכו און די גאולה איז דעמולט ניט געקומען, איז אַ ראי' אַז מ'האָט נאָך ניט פאַרענדיקט מעשינו ועבר-דתינו און ס'איז נאָך געבליבן אַ רושם פון אַן ענין פון „חטאינו“ (וואָס „מפני חטאינו גלינו מארצנו“⁹⁴), וואָס צוליב דעם העלם והסתר פון וועלט האָט מען נאָך ניט

93) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

והגידו לך את דבר המשפט, ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך“, ביז אַז דער „שופט אשר יהי' בימים ההם“ בכל דור איז „כשמואל בדורו כו' (ביז) כמשה בדורו“⁴⁷.

ושלימות ענין השופט והחכם איז ווען דערצו איז „נהנין ממנו עצה ותושי“⁴⁸, אַדער אַז נוסף צו דעם שופט ורב מורה הוראה בדורו האָט ער אויך (באַזונדערע) „יועציר“ („עשה לך רב“⁴⁹ וכיו"ב), וועלכע גיבן אים עצות אין יראת שמים ועבודת ה'.

און דורך אויספאַלגן „שופטיך“ – זיין רב מורה הוראה, וואָס גיבן די פסקי דינים והוראות התורה, און „יועצירך“ – טוט מען אויף און מ'ווערט אַ כלי פנימי (דורך יועציר) אויף אויפצונעמען דעם „ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועצירך (לשון נוכח – יועץ שלך) כבתחלה“, אויך די ענינים שלא בערך (שופט), כנ"ל.

ט. אַ דוגמא להנ"ל האָט מען פון דעם חילוק צווישן דברי תורה און דברי נבואה⁵⁰ (וואָס וועגן ביידע רעדט זיך אין פ' שופטים⁵¹):

47) ר"ה שם. פרש"י פרשתנו יט, יז (ד"ה אשר): טור חו"מ סכ"ח (ושם הובא רק שיפתח בדורו כשמואל בדורו). וראה של"ה פרשתנו שעז, א"ב. ואיאת בראשונים (רא"ש סנהדרין ספ"ג. ב"ק קיב, ב. מרדכי סנה' שם סתש"ט. ועוד. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך ב"ד הגדול ע' קפ. וש"ג) – שבזמן הזה שאין לנו ב"ד הגדול, כל ב"ד חשוב שבדור נקרא ב"ד הגדול. וברמב"ם ריש הל' ממרים (בנוגע לב"ד הגדול): כל מי שמאמין במשה רבינו ובתורתו חייב לסמוך מעשה הדת עליהם ולהשען עליהם.
48) אבות פ"ו מ"א (הפרק דשבת זה).
49) שם פ"א מ"ו. שם מט"ז.
50) בהבא להלן, ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 142 ואילך. ספר השיחות תשמ"ח ח"א ע' 211 ואילך.
51) יז, ח ואילך, יח, יד ואילך.

עבודה פון אַ אידן דאַרף זיין מעין די המשכה וואָס ער איז ממשך דורך דער עבודה⁴¹ (וואָס דורך דעם ווערט ער אַ כלי פנימי צו דער המשכה) – איז פאַר-שטאַנדיק בנדוד⁴², אַז בכדי צוקומען און מקבל זיין דעם מצב פון „ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועצירך כבתחלה“ בימות המשיח, דאַרף ביי אַ אידן זיין מעין זה אין זיין עבודה איצטער – אַז אידישקייט און תומצ' זאָל ביי אים זיין אין ביידע או-פנים: בדרך „שופטיך“ – קבלת עול ב-קיום הוראות התורה, און בדרך „יועצירך“ – אַז די הוראות התורה זאָלן ביי אים נתקבל ווערן בפנימיות אַזוי ווי אַן עצה טובה.

וואָס דאָס ווערט אויפּגעטאָן דורך דעם וואָס אידן בכל דור ודור פאַלגן די „שופטים“ און „יועצים“ פון זייער דור – כמבואר בפוסקים⁴³, אַז „שופטים ושוט-רים תתן לך בכל שערך“ איז אַ ציווי עיקרי ויסודי⁴⁴ בכל המקומות, אויך בחוץ לארץ, און בכל הזמנים, אויך בזמן הזה (בתור שליחותם של ב"ד הראשונים)⁴⁵, און ווי עס שטייט בפרשתנו⁴⁶ – „ובאת גו' אל השופט אשר יהי' בימים ההם“ ודרשת

41) ראה בארוכה סה"מ מלוקט ח"ג ע' מ"ח. וש"ג.
42) רמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"א-ב, ע"פ סנהדרין נו, ב. מכות ז, א. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך בית דין בתחלתו (ע' קג). וש"ג.
43) ראה חינוך מצוה תצא: המצוה הזאת עמוד חזק בקיום הדת.
44) גיטין פה, ב ובתוד"ה במילתא. ב"ק פד, ב. טור חו"מ סימן א. וראה רמב"ם הל' סנהדרין פ"ה ה"ח (בנוגע לחוץ לארץ). וראה אנציקלופדי' תלמודית שם ע' קנא. ע' קסא ואילך. וש"ג.
45) יז, ט"י.
46) „אין לך אלא שופט שבימך“ – פרש"י עה"פ, מ"ה כה, ריש ע"ב. וראה גם ספרי עה"פ.

תורה איז למעלה מעולם (קדמה ל- עולם⁶²). תורה איז חכמתו ורצונו של הקב"ה⁶³, וואָס איז העכער פון אַ שייכות צו גדרי העולם, כשם ווי לית מחשבה תפיסא ב'י' כלל⁶⁴ [און הגם אַז תורה, ירדה ונסעה כו'⁶⁵ און קומט אַראָפּ בהתלבשות בהבנה והשגה למטה, ביז אַז נקראת על שמו⁶⁶], בלייבט זי אַבער בעצם מהותה – עצם התורה – למעלה מהבנה והשגה. און דערפאַר איז אויך דער אופן פון פעולת התורה בעולם – בעיקר בדרך ציווי ופס"ד מלמעלה.

משא"כ נבואה – כאָטש זי איז דבר הוי', איז זי אַ התגלות אלקות צו נבראים, גילה סודו אל עבדיו הנביאים⁶⁷, אין זייער גדר⁶⁸ (אויב עס זיינען פאַראַן די תנאים פון חכם גבור כו'⁶⁹), אַז דאָס ווערט אויפגענומען בדעתו ושכלו של הנביא, אַזוי אַז ער ווערט דערמיט נתאחד⁷⁰ – „מתלבשת בשכלם והשגתם במראה ה- נבואה וגם במחשבתם ודיבורם כמ"ש⁷¹ רוח ה' דיבר בי ומלתו על לשוני⁷², וענין הנבואה דאַרף אַרויסקומען בגלוי דוקא בדיבור, „כל לשון נבואה אדם המכריז

ומשמיע לעם כו' והוא מגזירת נבי שפתיים⁷³ כו'⁷⁴, ניט ווי תורה וואָס קען (מצד ענינה) בלייבן במחשבה; און אויך דער תוכן פון נבואה האָט אַ שייכות צו עולם, „אין⁷⁵ הנביא עומד אלא להודיענו דברים העתידיים להיות בעולם כו'⁷⁶.”

ויש לומר לכאורה, אַז תורה און נבואה איז בכללות ע"ד דער חילוק צווישן „שופטיך“ און „יועציך“: אַ שופט איז ענינו – לפסוק דיני התורה, וואָס דאָס קומט בדרך ציווי וגזירה. אַ יועץ גיט אַן עצה וואָס איז „אָנגעטאַן“ אין די לבושים פון דעם שומע העצה, אין זיין הבנה והשגה – ע"ד ווי ענין הנבואה⁷⁷ (וואָס איז פאַר- בונדן⁷⁸ מיט כליות יועצות⁷⁹, בחי' נצח והודי⁸⁰), וואָס דער נביא (וועלכער איז ניט קיין שופט⁸¹) גיט אַן עצה בנוגע צו הנהגה בעניני העולם („דברים העתידיים להיות בעולם“), „כגון, לכו למקום פלוני או אל תלכו עשו מלחמה היום או אל תעשו כו'⁸².”

וכשם ווי ס'איז דאָ דער ציווי צו פאַלגן די „שופטיך“ בכל הזמנים, ווי עס

(62) ישע"י נז, יט.

(63) פרש"י ורא"ז, א.

(64) רמב"ם שם פ"י ה"ג.

(65) כולל גם „לצוות על דברי התורה ולהזהיר העם שלא יעברו עליי" (שם פ"ט ה"ב), ואפילו בנוגע לנביא עצמו, „להרחיב לבו ולהוסיף דעתו כו'" (שם ספ"ז) – תכלית ומטרה השייכת להעולם ודהאדם כו'.

(66) ראה אוה"ת נ"ך ע' שסה, מזח"ג קצג, ב.

(67) שער הנבואה לאריוז"ל, הובא בשעהיה"א פ"ה (פ, א).

(68) ברכות סא, סע"א. וש"נ.

(69) ראה ספר הליקוטים דא"ח-צ"צ ערך עצה ע' שנה. וש"נ.

(70) ראה הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות ד"ה והחלק השני בסופו.

(71) רמב"ם שם פ"ט ה"ב.

און נאָכמער: דער רמב"ם שרייבט אין אגרת תימן⁸⁰, אַז בשנה מסויימת (ווי ער רעכנט דאָרט אויס), תחזור הנבואה לישראל, „ואין ספק שחזרת הנבואה היא הקדמת משיח (שנאמר⁸¹ ונבאו בניכם ובנותיכם וגו')”.

ויש לומר אַז דער ביאור בזה איז מובן ע"פ המדובר לעיל בענין „יועציך כב- תחלה“, אַז בכדי מזאָל קענען אויפנעמען די גילויים פון ימות המשיח, דאַרף זיין אַ התחלה בזה אין דער עבודה איצטער – בזמן הזה – בבחי' „יועציך“ (ע"ד הנבואה), אַ המשכה (עצה) וואָס ווערט נתקבל באַ דעם אדם (אַזוי אַז ער האָט דערצו אַ שייכות שוין „בתחלה“), וואָס דאָס ער- מעגלעכט אים צו אויפנעמען באופן פנימי דעם גילוי אלקות בימות המשיח, סיי פון „שופטיך“ און סיי פון „יועציך“, כנ"ל.

און דעריבער איז אַ הלכה לדורות – אויך בזמן הגלות – אַז „מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם“, אַז ס'איז אַלעמאָל (בכל הדורות) שייך דער ענין פון גילוי הנבואה למטה, ביז אַ דרגא פון נבואה וואָס איז מעין פון נבואת משה, „נביא⁸² אקים להם מקרב אחיהם כמון⁸³ – שלימות ענין הנבואה, ווי דער רמב"ם איז מבאר בארוכה⁸⁴.

ועפ"ז יש לומר דעם טעם פאַרוואָס דער רמב"ם איז מאַריך⁸⁴ בנוגע צו אופן

שטייט אין פרשתנו: „ובאת גו' אל השופט אשר יהי' בימים ההם“ (כנ"ל ס"ו), אַזוי איז אויך בנוגע צו נביאים – ווי עס שטייט שפעטער אין דער פרשה⁷²: „נביא מקרבך מאחיר כמוני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון“, און ווי דער רמב"ם איז מאַריך אין ספר המדע⁸⁵, אַז „מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם“, און וועגן דער מצוה צו פאַלגן דעם נביא, כמבואר שם⁷³ די פרטי הדינים בזה.

וויבאַלד אַז דער רמב"ם ברענגט דאָס אין ספר „הלכות הלכות“⁷⁴ (און מיט אַן אריכות גדולה), און מיט דער הקדמה אַז דאָס איז „מיסודי הדת“ – איז פאַרשטאַנ- דיק, אַז דאָס איז אַ הלכה וואָס איז נוגע צו אידן בכל הדורות. והגם אַז אמרו חז"ל⁷⁵ „משמתו נביאים האחרונים חגי וזכרי' ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל“ – האָט מען אַמאָל גערעדט⁷⁶ דעם פשט אין דעם אַז דאָס איז ניט בטל געווען לגמרי (נאָר „נסתלקה“, אַבער ניט „בטלה“ אַדער „פסקה“⁷⁷), וכדמוכח דערפון וואָס אויך דערנאָך געפינט מען השראת רוח הקודש באַ כמה וכמה⁷⁸ (וכמובן אויך דערפון וואָס בספרו הלכות – צווישן די אַלע תנאים בנוגע לנבואה – ברענגט ניט דער רמב"ם קיינע תנאים בנוגע צו זמן הנבואה, משמתו נביאים האחרונים⁷⁹).

(72) יח, טו.

(73) פרק ז"י.

(74) הקדמת הרמב"ם לספר היד.

(75) יומא ט, ב. סוטה מח, ב. תוספתא שם פ"ג, ד.

(76) סנהדרין יא, א.

(77) לקו"ש ח"ד ע' 72 ואילך.

(78) כהלשון בגמ' סוטה שם בנוגע לכמה דברים שבטלו.

(79) ראה שערי קדושה (להרח"ו) שער ג פרק ז.

פרקי גילויים להר"ר מרגליות בפתיחתו לשו"ת מן השמים. וש"נ. וראה גם לקו"ש שם ע' 73.

(79) ראה לקו"ש שם ובהערה 25.

(80) פרק ג.

(81) יואל ג, א.

(82) פרשתנו יח, יח.

(83) דאף שנאמר „ולא קם נביא עוד בישראל

כמשה“ (ברכה לד, י. וראה רמב"ם שם פ"ו ה"ו),

הרי מפרש תומ"י שזוהו בענין „אשר ידעו ה' פנים

אל פנים“. וכמובן מהבטחה בפרשתנו „נביא

מקרבך מאחיר כמוני גו'“, „נביא אקים להם מקרב

אחיהם כמוך“ (כבפנים), ראה גם לקו"ש ח"א ע' 59.

(84) שם.